

https://doi.org/10.31516/2410-5325.063.10

УДК 792.2.071.5(045)

І. О. Борис, доцент, декан факультету театального мистецтва, заслужений діяч мистецтв України, Харківська державна академія культури, м. Харків

8212176@gmail.com

https://orcid.org/0000-0002-4301-5996

ТЕНДЕНЦІЇ ТРАДИЦІЙ І СУЧАСНІСТЬ У ВИХОВАННІ ТА СТАНОВЛЕННІ ПРОФЕСІЙНИХ АКТОРІВ І РЕЖИСЕРІВ ДРАМАТИЧНОГО ТЕАТРУ

Проаналізовано традиційні та сучасні тенденції у вихованні та становленні професійних акторів і режисерів драматичного театру. Послідовно викладено принципи виховання молодих митців на основі інноваційної методики ПАСВІСу, розробленої на базі експериментальної майстерні театральних досліджень «ЕКМАТЕДОС» при Харківській державній академії культури. Досліджено практичне втілення студентами вистав у напрямі новаторських пошуків в «ЕКМАТЕДОСі» в хронологічному розрізі — від заснування майстерні і понині. Розглянуто можливість альтернативного способу виховання та становлення акторів і режисерів драматичного театру в професійних структурах, актуальні проблеми, пов'язані із цим багатоетапним процесом.

Ключові слова: *виховання професійних акторів і режисерів, театральна педагогіка, театральні освітні тенденції, «ЕКМАТЕДОС», ПАСВІС, ЕМЕНИМ.*

І. А. Борис, доцент, декан факультета театального искусства, заслуженный деятель искусств Украины, Харьковская государственная академия культуры, г. Харьков

ТЕНДЕНЦИИ ТРАДИЦИЙ И СОВРЕМЕННОСТЬ В ВОСПИТАНИИ И СТАНОВЛЕНИИ ПРОФЕССИОНАЛЬНЫХ АКТЕРОВ И РЕЖИССЕРОВ ДРАМАТИЧЕСКОГО ТЕАТРА

Проанализированы традиционные и современные тенденции в воспитании и становлении профессиональных актеров и режиссеров драматического театра. Последовательно изложены принципы воспитания студентов на основе инновационной методики ПАСВИСа, разработанной на базе экспериментальной мастерской театральных исследований «ЭКМАТЕДОС» при Харьковской государственной академии культуры. Исследовано практическое воплощение студентами спектаклей в направлении новаторских поисков в «ЭКМАТЕДОСе» в хронологическом разрезе — от основания мастерской и поныне. Рассмотрена возможность альтернативного способа воспитания и становления актеров и режиссеров драматического театра в профессиональных структурах, актуальные проблемы, связанные с этим многоэтапным процессом.

Ключевые слова: *воспитание профессиональных актеров и режиссеров, театральная педагогика, театральные образовательные тенденции, «ЭКМАТЕДОС», ПАСВИС, ЭМЕНИМ.*

I. O. Borys, Associate Professor, Dean of the Faculty of Theatrical Art of the Kharkiv State Academy of Culture, Honored Artist of Ukraine, Kharkiv

TRENDS OF TRADITIONS AND MODERNIZATION IN STUDYING AND DEVELOPING PROFESSIONAL ACTORS AND DIRECTORS OF DRAMA THEATRE

The aim of this paper is to analyze the traditional and contemporary trends in the education and formation of professional actors and directors of the drama theater. The article consistently outlines the principles of educating young artists based on the innovative method of the PASVIS, developed on the basis of the Experimental Studio of Theater Studies ECMATEDOS at the Kharkiv State Academy of Culture.

The relevance of the topic lies in the lack of elaboration of the topic of the complex of professional theater pedagogical process at universities of Ukraine.

The research methodology includes basic and specialized methods of theatrical and artistic approaches.

Results. A complex of tendencies of education and training of professional actors and directors of the drama theater has been formed from traditions to the present. The practical embodiment of the students' performances in the context of innovative solutions in ECMATEDOS is analyzed in chronological section from the foundation of ECMATEDOS to the present day. The essence of the experimental style of the theatre and pedagogical process for working with students of theater universities is revealed.

The novelty is to analyze the possibility of an alternative way of education and the formation of actors and directors of drama theater in professional structures, and the current range of problems associated with this multicomponent process.

The practical significance includes the option of creating an experimental laboratory to carry out the search for equipment and technology of the actor and director of the drama theater in line with the world of theatrical techniques.

Keywords: *education of professional actors and directors, theater pedagogy, theatre educational tendencies, ECMATEDOS, PASSVIS, EMENIM.*

Постановка проблеми. ХХІ ст. для молодих фахівців професійного театального та кіномистецтва України – певний виклик часу історії та світу сучасної глобалізації. Молоді митці у сфері театральної й кінодіяльності намагаються у виставах та кінофільмах висвітлювати проблеми, які їх хвилюють. Проте не завжди їхні внутрішні підсвідомі й інтуїтивні чуттєві бачення майбутніх вистав і кінофільмів відповідають певному рівню професійної майстерності стосовно засобів розкриття змісту драматургічних творів або кіносценарію, форм їх вираження. Особливо це помітно в театральному мистецтві молодих режисерів, акторів, сценографів, балетмейстерів, музичних керівників творчого процесу, котрі використовують як «живі» виконавські можливості акторів,

так і поєднання їх з різноманітними технічними засобами подання голосового звучання.

Також це стосується створення дизайну костюма, деталей сценографії, реквізиту, бутафорії, світлового вирішення та інших складових роботи над виставами. Однією з причин є поспіх, метушня та невинуватана самовпевненість стосовно свого таланту. Це зумовило підміну в сучасних театрі та кінематографі глибокого дослідження літературних джерел, розуміння закладеної в них больової проблеми автора та зіставлення цієї проблеми з реаліями сучасного світу, його жорстокістю соціально-психологічних відносин людей у середовищі щоденного буття. Тому і виникає стилізований, «модний» творчий продукт, який намагаються виправдати сучасним постмодернізмом. Поширюється дивне явище в театральному та кіномистецтві — природа існування акторів, їхнє тілесне та внутрішньоемоційне вираження в більшості практичних зразків набувають формотворчості й поверховості швидкісного орієнтування, переважно під егідою «глядачі сьогодні бажають дивитися видовище, прагнуть відпочинку під час вистав і кінофільмів, насолоди, задоволення внутрішніх особистих потреб».

Виклад основного матеріалу дослідження. Є кілька варіантів розуміння подібного явища. Розглянемо їх та знайдемо певні спрямування, спробуємо означити способи, які у майбутньому допоможуть уникнути поверховості та примітивності у творчих пошуках молодих митців.

Однією з причин є навчальний процес у ЗВО театрального та кіномистецтва України, який, з одного боку, зумовлює збереження напрацьованих у попередніх поколіннях професорсько-викладацького складу ЗВО певних систем і методик, їх конкретизацію та навіть консервативність у системі навчання акторів і режисерів, з іншого, — поєднання застарілих традицій із сучасними інноваційними пошуками.

Нині молодий митець, користуючись Інтернетом та його розмаїттям технічних засобів безмежного інформаційного поля, втрачає важливий аспект у виховному навчальному процесі: скрупульозність і прискіпливість до пізнання й аналізу будь-якого джерела художньо-літературного або візуального предмета вивчення.

Результат не довго чекає відповіді на подібний цикл навчання: «Ідіот» Ф. Достоєвського чи «Чайка» А. Чехова, «Украдене щастя» І. Франка, чи «Лісова пісня» Лесі Українки, не кажучи вже про літературні джерела та фіксовану їх візуальність, наприклад, в екзистенційному виді театру парадоксу, абсурду нереалістичного спрямування призводять до того, що молоді митці часто нарікають: «формат цієї вистави та кінофільму застарілий, архаїчний, консервативний і традиційний». І тут подається інший аспект: «Розумієте, сьогодні люди хочуть

швидкості, тотальності, доступності й модерної форми втілення». Є й такі постулати розуміння театрального та кіномистецтва серед молодого покоління митців: «У чому проблема? Я так бачу, відчуваю, хочу, глядачі мене розуміють і щовечора заповнюють залу моїх вистав та кінофільмів, бажаючи отримати насолоду».

Дискусія стосовно цих питань буде марною. Єдиний шлях вирішення означеної проблеми — з першого семестру першого курсу навчання акторів та режисерів знайти такі професійно-методичні важелі та створити такі умови навчання у сфері театру та кіно, які б не дозволяли студентів-початківцям виходити за межі базових правил і навичок, а не, так би мовити, відпускати їх у самовираження, інтуїтивізм та безконтрольне накопичення знань.

Наприклад, в експериментальній майстерні театральних досліджень «ЕКМАТЕДОС» на базі кафедри майстерності актора факультету театрального мистецтва ХДАК уже перший набір у новій спеціалізації, розпочатий у 2001 р., акторів драматичного театру та кіно й режисерів драматичного театру, їх навчання поставили завдання — спробувати створити такий цикл у навчанні молодих митців, який поєднував би традиції національної театральної та кіношколи України, поліфонію розмаїття зафіксованих і відпрацьованих у прикладній сфері європейських і світових театральних шкіл, інтелектуальне вдосконалення знань впливу світових класичних релігій на професію актора та режисера, а також світових базових течій філософії від давнього світу до сучасності.

Також уведено нові дисципліни, спрямовані на вдосконалення майстерності молодих митців: специфіка роботи акторів і режисерів в українському поетичному театрі та кіно, робота акторів і режисерів у музично-драматичному театрі, нові технології роботи актора та режисера в театрі й кіно. Це надало позитивний результат, особливо для тих студентів, котрі дійсно мають на маті не просто отримати дипломи, а здобути знання професійної майстерності акторів та режисерів. Саме в «ЕКМАТЕДОСІ» відпрацьовано новий метод роботи акторів і режисерів драматичного театру та кіно, описаний у науковій дослідницькій монографії «Таїнство творіння актора та режисера». У цьому спрямуванні знайдено універсальний метод техніки та технології роботи акторів над сценічними й кінообразами, з організаторами та творчими керівниками всього процесу: режисерами, сценографами, композиторами, балетмейстерами тощо.

В «ЕКМАТЕДОСІ» використовується свій, унікальний метод, що має назву ПАСВІС — паралельний світ існування в середовищі вистави або кінофільму, а також конкретність у розробленні техніки

й технології, ЗОНЕРІС – зона енергетичного існування, ЕМЕНІМ – емоційно-енергетичні імпровізації, застосовуються поняття і терміни «чистий простір», «емоційно-енергетичне шатро», «матеріалізоване ядро», проводяться відповідні тренінги очищення фізичного та внутрішнього нервово-психічного організму актора й режисера на початку ознайомлення з літературно-художнім джерелом, здійснюються його аналіз і втілення у виставі або кінофільмі.

Не всі зможуть опанувати подібний метод техніки та технології в роботі актора й режисера не з причини нерозуміння, а через небажання й неможливість щоденного пізнання складного універсального циклу професійних спрямувань театрального й кіномистецтва. Тут виникає нова проблема: не як зацікавити студента чи примусити його здобувати вищезгадані професійні знання, а допомогти йому зануритись у доступне для кожного поняття «світогляд», яке містить багато відповідей на запитання: «Яка моя мета в житті митця? Що я хочу сказати людям сьогодні? Якими засобами виразності я користуюсь у художньому провітництві глядачів?». Задаючи такі запитання, молоді люди повинні з першого курсу зрозуміти, навіщо обрали цю професію, що для них важливіше – задовольняти внутрішню насолоду відпочинку, повністю відсторонитися від будь-яких проблем життя чи задавати камертон думки осмислення мого людського існування не тільки як біофізичного, а й духовного, тобто сакрального, вищого розуміння мети життя людини, творіння світу високого художнього осмислення?

В «ЕКМАТЕДОСі» протягом 15 років існування студенти-актори та режисери драматичного театру створюють повноцінні акторські й режисерські вистави, базуючись на засадах не самовираження, а розуміння того, навіщо втілюється певне літературно-художнє джерело.

Вистави, створені в «ЕКМАТЕДОСі» викладачами та студентами-режисерами («Одержима» Лесі Українки, «Яма» О. Купріна, «Осіньне кохання» Олександра Олеса, «Чайка», «Історія сім'ї Прозорових» А. Чехова, «Дім бога», «Сніги Кіліманджаро» Е. Хемінгуей, «Монахія» Д. Дідро, «Медея» Ж. Ануя, «Перетворення» Ф. Кафки, «За зачиненими дверима» Ж. Сартра, «Кроки» С. Беккета, «Зупинка на зелене світло» за драматургічним твором «Людський голос» Ж. Кокто), дозволяють майбутнім молодим митцям театру та кіно опанувати на практиці техніку й технологію роботи актора в системі емоційно-енергетичних імпровізацій з метою досягнення паралельного світу існування актора у виставі або кінофільмі.

Студенти-актори після базового опанування реалістично-психологічного методу техніки та технології, розпочинають вивчати систему емоційно-енергетичних імпровізацій ЕМЕНІМ. Цей достатньо

складний цикл теоретичних і практичних занять потребує повної довіри, концентрації та координаційної роботи з усвідомлення — як працювати за новою методикою роботи актора ПАСВІСу.

Вистави, поставлені студентами-режисерами драматичного театру В. Чайкою, Г. Кобець, В. Малєвою, О. Падалкою, А. Токаревою, М. Чежиною, Н. Мостепаловою, Є. Димитровою в «ЕКМАТЕДОСі», — перші професійні спроби вже в межах ЗВО опанувати техніку й технологію емоційно-енергетичних імпрровізацій з метою досягнення паралельного світу існування в середовищі майбутньої вистави чи кінофільму.

Паралельний світ вистав «ЕКМАТЕДОСу» — це певна таємниця, загадка, невидима як глядачам, так і молодим виконавцям, котрі опанували методику, техніку й технологію емоційно-енергетичних імпрровізацій ЕМЕНІМ. Якщо в професійному театрі актори переважно за допомогою режисера-постановника «розчиняються» в атмосфері, то студенти-актори розуміють техніку й технології свідомого долучення до загальної атмосфери паралельного світу вистави або кінофільму ПАСВІСу завдяки законам і знанням, набутим в «ЕКМАТЕДОСі».

Якщо актори професійного театру тільки за допомогою режисера-постановника зможуть за кілька місяців роботи над виставою «розчинитися» в атмосфері, створеній ним, то в «ЕКМАТЕДОСі» загальна атмосфера вистави — це колективний пошуковий цикл викладачів і студентів за методом емоційно-енергетичних імпрровізацій ЕМЕНІМ, що зумовлює в результаті інші вимір і природу існування актора в середовищі паралельного світу вистави ПАСВІСу. Проблема полягає в тому, що в професійному театрі творчий колектив акторів працює, згідно зі здобутими методичними знаннями у вищих театральних школах, переважно за апробованою часом і доступною для всіх системою реалістично-психологічного театру, напрацьованою в МХАТі К. С. Станіславським та його учнями. Звичайно, сучасні актори та режисери в театрах України мають певні знання й навички законів техніки та технології професійної діяльності з інших, існуючих нині, методик і систем акторської професії, які зафіксовані й набули практичного втілення в багатьох країнах світу.

«ЕКМАТЕДОС» — зовсім інші пошуки нової, сучасної системи опанування професії, тому актори й режисери, котрі навчалися в лабораторній школі «ЕКМАТЕДОС» й опанували методику техніки та технології роботи актора й режисера, працюючи в будь-якому театральному колективі, змушені будуть або відмовитися працювати за законами ПАСВІСу, або знайти можливість і час створити

альтернативні позапланові вистави практичного втілення методики й системи «ЕКМАТЕДОСу».

Слід зазначити, що в кожному професійному державному або приватному театрах існують різні методики роботи над створенням майбутніх сценічних образів. Режисери та актори, котрі зможуть протягом нетривалого періоду часу опанувати закони техніки й технології методики «ЕКМАТЕДОСу», досягнуть важливого результату — впливу на глядачів невидимим світом таємниці життя.

Режисер, здобувши базові знання за методикою ПАСВІСу, працюючи в професійному театрі над створенням вистави, де зайнята значна кількість акторів з різними театральними школами, зобов'язаний об'єднати всі складові вистави в цілісну структуру атмосфери середовища паралельного світу існування. Така цілісність можлива тоді, коли режисер чітко знає, як створити паралельний світ середовища існування майбутньої вистави, які технологічні засоби використати для досягнення остаточного результату. Для цього в професійному театрі увесь творчий склад, зайнятий у виставі, повинен опанувати техніку й технологію тренінгів та емоційно-енергетичних імпровізацій ЕМЕНІМ.

Студентські вистави в «ЕКМАТЕДОСі» Харківської державної академії культури — це постійний пошук і щоденний процес глибокого опанування надзвичайно складної, нової, сучасної техніки в роботі актора над майбутнім сценічним або кінообразом.

Беручи до репертуару в ЕКМАТЕДОСі конкретні драматургічні або прозові твори, слід розуміти, яким буде результат і яка мета втілення майбутньої вистави або кінофільму.

Безперечно, пошук і опанування методики роботи актора над майбутнім сценічним або кінообразом за допомогою емоційно-енергетичних імпровізацій ЕМЕНІМ з метою досягнення паралельного світу існування актора в середовищі майбутньої вистави ПАСВІСу у студентських роботах «ЕКМАТЕДОСу» мали чітку програму досягнення мети. Незалежно від змісту, жанру, виду літературно-художнього джерела, усі вистави студентів в «ЕКМАТЕДОСі» створювалися за чітким планом.

Перший етап — реалістично-психологічний аналіз драматургічного твору. На цьому етапі режисери й актори зобов'язані дослідити та проаналізувати логічним мисленням увесь пласт реалістично-психологічного театру. Другий етап — перехідний між реалістично-психологічним і емоційно-енергетичним методом. Третій — глибоке «занурення» в систему емоційно-енергетичних імпровізацій паралельного світу середовища існування майбутньої вистави. Четвертий — існування в паралельному світі існування вистави.

Кожна зі створених в «ЕКМАТЕДОСі» студентських дипломних вистав мала на меті не тільки досягти результату роботи, а й у процесі її становлення обов'язково проходити всі чотири етапи роботи актора над майбутнім сценічним образом.

Повість «Яма» О. Купріна не випадково обрано в «ЕКМАТЕДОСі» для дипломної вистави. Прозовий твір перетворено в драматургічний, тобто створено сценічну версію цієї повісті. Студенти-актори, ознайомившись і дослідивши творчий та життєвий шлях О. Купріна, проаналізувавши саму повість «Яма», у письмовій формі зобразили біографії своїх персонажів від дня народження до появи їх у сюжеті літературно-художнього джерела. Викладач з майстерності актора, А. Плохотнюк, разом зі студентками режисерського відділення Т. Шевченко та Г. Кобець протягом семестру навчання опанували увесь цикл реалістично-психологічної методики роботи над майбутнім сценічним образом. Надзвичайно важливо на першому етапі роботи актора над роллю зрозуміти перебіг розвитку подій літературно-художнього джерела, вчинків персонажів, їхніх мотивів і психологічний процес пізнання характерів майбутніх сценічних образів. Коли вся реалістично-психологічна методика була опанована та стала для студентів-акторів зрозумілою й доступною, розпочинається другий етап — перехідний — на межі існування акторів у реалістично-психологічному характері персонажів та його переходу в емоційно-енергетичну структуру з метою досягнення паралельного світу середовища існування майбутньої вистави. Невидимий світ життя персонажів не перебуває в середовищі паралельного світу існування майбутньої вистави. Усі тренінги та репетиції на цьому етапі мають неповторну, індивідуальну, знайдену в «ЕКМАТЕДОСі» методику техніки та технології роботи актора над майбутнім сценічним або кінообразом. Викладачам цієї методики в роботі актора над персонажами важливо попередньо надавати теоретичний виклад методики невидимого світу існування майбутньої вистави, а потім розпочинати майбутні тренінги й репетиції.

Мета перехідного періоду в роботі актора над майбутнім сценічним або кінообразом — пізнати та зрозуміти інший спосіб мислення, логіки поведінки і природи почуттів актора з метою досягнення середовища паралельного світу існування майбутньої вистави або кінофільму.

Третій етап — глибоке входження в систему простих і складних емоційно-енергетичних імпровізацій ЕМЕНІМ. Зауважимо, що літературно-художнє джерело О. Купріна «Яма» має високий художній рівень та чудову основу для експерименту й утілення методики роботи актора над сценічним або кінообразом.

Четвертий етап – перебування в середовищі паралельного світу існування майбутньої вистави або кінофільму. Усі студенти-актори, учасники вистави «Яма», намагалися зрозуміти й відтворити на цьому етапі роботи перебування власного «Я» актора в іншому «Я» в таїні невидимого середовища паралельного світу існування майбутньої вистави ПАСВІСу. Найточніше це вдалося студентам-акторам, виконавцям ролей Жені (О. Лещова), Тамари (Г. Капралова) й економки (О. Бондарева). Режисер-педагог кафедри телебачення Т. Долгошея та студенти-оператори й режисери телебачення створили телевізійну версію вистави «Яма» за О. Купріним, яка увійшла в показ школи «ЕКМАТЕДОС» для студентів факультетів театрального, кіно- й телемистецтва Харківської державної академії культури.

«Одержима» за драмою Лесі Українки була важливим твором не тільки для студентів-акторів і студентів-режисерів, котрі втілювали її, а й для всієї майстерні «ЕКМАТЕДОС». Зміст цього драматургічного твору містить яскраво виражений релігійний пласт: Месія, народ, одержима – Міріам. Зрозуміло, що на попередньому етапі проаналізовано й досліджено не тільки життєвий і творчий шлях, але й рушійну силу мети Лесі Українки, яка спонукала її до написання цього драматичного твору. Проте виникла проблема: як у ХХІ ст. художніми засобами розказати та показати самого Месію. Тут саме емоційно-енергетичні імпровізації з метою досягнення середовища паралельного світу існування майбутньої вистави надали відповідь. Емоційно-енергетичні імпровізації ЕМЕНІМ, створені на основі елементів флори та фауни, стали не просто черговим тренінгом у роботі над виставою, а існуючим природним, загальним середовищем, яке логічно співпало зі змістом драматургічного твору Лесі Українки. В. Шекіта виконав роль Месії в єдиному можливому нинішньому втіленні – певній роздвоєності між власним «Я» актора та його персонажем.

Студентська вистава «Осіньне кохання» за новелою Олександра Олеся «Осінь», поставлена в «ЕКМАТЕДОСі», значно посприяла вираженню всіх попередніх теоретичних і практичних досліджень методу та системи техніки й технології роботи актора за допомогою емоційно-енергетичних імпровізацій ЕМЕНІМ.

Молоді режисери О. Соляник та В. Чайка на попередньому етапі входження та дослідження за допомогою реалістично-психологічного методу разом з головними виконавцями В. Поплавською, Ю. Забутною, П. Алдошиним, А. Боровиком виконали увесь цикл логічного дієвого аналізу та опрацювання сюжету драматургічного твору Олександра Олеся .

На другому етапі відбулося перехідне входження та втілення вистави «Осіньне кохання» за методикою й системою емоційно-енергетичних імпровізацій. Якщо на першому етапі головні герої та введені персонажі — духи лісу у виконанні О. Горбуленко, А. Моргунової, Т. Куликової, Н. Радишевської, С. Сулими логічно виправдані поведінкою й перебуванням у системі реалістично-психологічного театру, то на перехідному періоді до середовища паралельного світу існування майбутньої вистави вони стали складовою самого середовища існування, зберігаючи водночас автономність персоніфікації та власного «Я» актора.

Зміст і сюжет розвитку подій літературно-художнього джерела новели «Осінь» надають важливу основу для практичного втілення методики й системи емоційно-енергетичних імпровізацій: події сюжету, описані в новелі, відбуваються саме серед флори та фауни, що прискорює опанування органічного власного людського «Я» середовища паралельного світу існування вистави.

Під час роботи над виставою «Осіньне кохання» використовуються додаткові елементи в техніці та технології роботи актора над персонажами, аутентичні ритуальні дієства. Цей принцип надав змогу вдосконалити саму методику роботи над емоційно-енергетичними імпровізаціями. Частина природи флори й фауни (вода, камінь, земля, дерево, пісок тощо) стали додатковими елементами за допомогою аутентичних ритуальних дійств у роботі студентів-акторів з метою досягнення середовища паралельного світу існування майбутньої вистави.

Сучасне життя вистави «Осіньне кохання» не завершилось у стінах навчального театру ХДАК, а продовжено на багатьох театральних фестивалях, конкурсах на території України та за її межами.

Творчі пошуки «ЕКМАТЕДОСу» є не тільки локальними, а мають ширший зв'язок як у теоретичному, так і в практичному аспектах поза межами академії. Цікавим досвідом в «ЕКМАТЕДОСі» є співпраця студентів кафедри майстерності актора Харківської державної академії культури (ХДАК) та кафедри режисури Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського (ХНУМ). Вистави студентів-режисерів ХНУМу Н. Мостепалової, Є. Іонеско «Стільці» та Е. Димитрової «Зупинка на зелене світло» за драматургічним твором Ж. Кокто «Людський голос», де виконавцями головних ролей були студенти-актори ХДАК О. Сьомак і Т. Шевченко.

Особливо плідним процесом роботи над пізнанням і втіленням методики ПАСВІСу стала вистава «Зупинка на зелене світло». Використовуючи екзистенційну драматургію, студенти, режисер та актриса самі стали повноцінними співавторами вистави й послідовниками

втілення складної експериментальної школи. Виконавиця головної ролі була не просто захоплена бажанням зіграти роль Ліліан, а глибоко зрозуміти методику ЕМЕНІМ та ПАСВІСу для майбутнього професійного становлення. Переборюючи у своєму власному «Я» природний конфлікт між реальним щоденним отриманням у житті насолоди та повною відмовою від марного витрачання часу, майбутня актриса Т. Шевченко створила інший світ у реальному житті власного «Я» та зуміла відтворити його через художній образ Ліліан у цій виставі. Для неї не потрібні були щоденні тренінги в навчальних аудиторіях. Її тренінг – постійний щоденний аналіз і заглиблення в думки, поведінку та почуття створеного іншого світу існування героїні в системі розвитку подій сюжету драматургії. Режисер Є. Димитрова, здобувши початкову, базову освіту сценографа, теж стала для актриси творчим однодумцем під час роботи над першим етапом – реалістично-психологічним утіленням вистави. Усі елементи сценографії були надзвичайно аскетичні та знаково-метафоричні, що надало можливості актрисі та глядачам перебувати в середовищі світу повної відстороненості від суєти життя та внутрішнього відчуття болю самотньої жінки. У сюжеті розвитку подій вистави було п'ять окремих епізодів, у кожному з яких актриса відтворювала законами ПАСВІСу матеріалізовані ядра та зони середовища існування. Цей спосіб засвоєння методу ПАСВІСу на етапі опанування перших професійних технологій стане для молодих митців у майбутньому справжнім відкриттям до світу невидимого життя сценічних та кінообразів. Сумісна робота студентів двох ЗВО м. Харків в «ЕКМАТЕДОСі» розширює можливості практичного втілення методики роботи акторів та режисерів законами ПАСВІСу.

Проаналізуємо практичне втілення методу ПАСВІСу через репетиційний період у роботі над майбутнім сценічним образом та його результат показу для глядачів на Відкритому фестивалі театрального мистецтва «Золота Хортиця – 2017» у м. Запоріжжя – виставу «Зупинка на зелене світло» за драматургічним твором Ж. Кокто «Людський голос». Складність процесу роботи над цією виставою за методом ПАСВІСу зумовлена чіткою системою збереження всіх етапів роботи: від реалістично-психологічного, перехідного періоду до входження й перебування за законами ЕМЕНІМ, ЗОНЕРІС у середовищі паралельного світу існування (ПАСВІС).

Експериментальність у навчальному процесі студентів кафедри майстерності актора ХДАК полягає в тому, що методика ПАСВІСу, ЕМЕНІМу і ЗОНЕРІСу стає, по суті, кінцевим і одним із найскладніших сучасних втілень майбутніх сценічних та кінообразів. Паралельно, як підґрунтя до ПАСВІСу, студенти кафедри майстерності актора

зобов'язані вивчати й досліджувати в теорії та на практиці інші зафіксовані в професійній театральній сфері системи й методи світових театральних та кіношкіл. Прикладом є звіт творчої майстерні «ЕКМАТЕДОС» на малій сцені Київського національного академічного драматичного театру імені І. Я. Франка з показом уривків з драматургічних творів «Гамлет», «Король Лір» В. Шекспіра, «Матінка Кураж та її діти» Б. Брехта, «Жайворонок» Ж. Ануя за методикою Г. Крега, Б. Брехта, М. Чехова, Є. Гротовського за участі студентів М. Кішмерешкіної, Р. Голуба, Т. Шевченко й Т. Гапичевої. Подібні творчі звіти студентів можливі тільки завдяки професійному розумінню та підтримці керівників театрів, у цьому випадку – досвідченості й мудрості генерального директора та художнього керівника Київського національного академічного драматичного театру імені І. Я. Франка М. В. Захаревича.

Важливо, що будь-який пошуковий експеримент під час навчання студентів-акторів не повинен бути пошуком заради пошуку, а є результатом попередньої роботи над методикою ЕМЕНІМ, ПАСВІС з акторами в державних професійних театрах України та за її межами.

Висновки. Театральна педагогічна система в Україні перебуває на перехідному етапі між традиційним та інноваційним підходом до теорії та практики у вихованні акторів та режисерів драматичного театру. Розглянута тенденція творчого пошуку та розвитку серед молодих митців засвідчує необхідність створення компромісного виховання молодого покоління професійних акторів та режисерів драматичного театру. Створена на базі кафедри майстерності актора факультету театрального мистецтва Харківської державної академії культури ХДАК експериментальна майстерня театральних досліджень ЕКМАТЕДОС стала справжньою пошуковою лабораторією з дослідження і поглиблення техніки та технології системи емоційно-енергетичних імпровізацій ЕМЕНІМ з метою досягнення паралельного світу існування ПАСВІСу акторів у виставі в процесі щоденного навчання студентів. Тому експериментальний напрям театральної педагогіки в ЕКМАТЕДОСі заслуговує на подальше втілення в руслі нової системи роботи в сценічному просторі за методом ПАСВІСу зі збереженням традиційної поглибленої форми вивчення та дослідження зі студентами світових театральних шкіл. Головним поняттям виховання молодих митців стає «світогляд» як система усвідомлення, розвитку та самовдосконалення молодого покоління творчих особистостей.

Перспективи подальших досліджень. Сучасні педагогічні тенденції в руслі театрального мистецтва розвиваються на основі практичних та теоретичних досліджень на базах вищих навчальних закладів.

«ЕКМАТЕДОС» при Харківській державній академії культури — це вища театральна школа, науково дослідницька лабораторія пізнання з практичним втіленням у майбутньому учнями творчої майстерні «ЕКМАТЕДОС» у професійних державних театральних колективах XXI ст. нового методу роботи законами ПАСВІСу. Експериментальний зріз дослідження зі студентами техніки та технології роботи актора та режисера за методом ПАСВІСу наразі перебуває на етапі розробки та потребує комплексного практично-теоретичного підходу до занять. Важливою є можливість створення методичної літератури та практичних вистав за законами ПАСВІСу для подальшого розвитку методики у творчому та освітньому театральному процесі України.

Надійшла до редколегії 15.02.2019 р.